

"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" יעקב אבינו נדר לעבוד את ה' עם ב' יודי"ן י'צר טוב י'צר רע בב' שמותיו י'עקב י'שראל

בפרשתנו פרשת ויצא, דבר בעתו מה טוב, להתבונן בחלום הנשגב של יעקב אבינו בלילה שישן בהר המוריה במקום המקדש, אחרי שהוכרח לברוח מעשו אחיו שביקש להורגו, בעקבות הברכות של יצחק שקיבל בערמה, כדי להצילן שלא יפלו בחלקו של עשו הרשע, ואחרי שישב י"ד שנה בביתו של עבר ללמוד ממנו תורה בלי שינה.

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, לשאוב חיזוק גדול מחלומו של יעקב, כדי להתחזק במצב הנורא שתושבי ארץ הקודש נמצאים בו, אחרי שדם ישראל נשפך כמים בעוונותינו הרבים, והרבה מאחינו בני ישראל נתונים בצרה ובשביה, המקום ירחם עליהם, ויוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, ואנו צמאים צמאון גדול לכל טיפת מים ממימיה של תורה כדי להתחזק.

הקב"ה הראה ליעקב שבעים שרי מעלה העולים לשלוט אבל יורדים ונופלים בסוף

פתח דברינו יאיר בפסוק הראשון בחלומו של יעקב אבינו (בראשית כח-יב): "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ה' נצב עליו" וגו'. ופירש רש"י: "נצב עליו, לשמרו". ומקור הדבר בגמרא (חולין צא:): "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה, בעו לסכוניה, מיד והנה ה' נצב עליו".

ביאור הדברים על פי הידוע כי צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. וזהו פירושו הפסוק: "והנה סולם מוצב ארצה", על יד המקום שיעקב ישן שם, "וראשו מגיע השמימה", עד לכסא הכבוד, "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", מתחילה עלו עד לכסא הכבוד וראו צורתו של יעקב חקוקה שם, ומיד ירדו לראות האם זו באמת צורתו של אותו יעקב, וכאשר ראו שזאת היא צורתו נתקנאו בו וביקשו לסכן אותו, "והנה ה' נצב עליו", לשמור על יעקב שלא יוכלו להזיקו.

בדרך זו במסילה נעלה ליישב הפליאה העצומה, איך יעלה על הדעת שמלאכי אלקים ירהבו עוז לסכן את יעקב אבינו, אולם הביאור על כך לפי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל, כי מלאכי האלקים שהראה הקב"ה ליעקב בחלום הם שבעים שרי מעלה, כמבואר במדרש (שמו"ר לב-ז):

"אתה מוצא שהראה הקב"ה ליעקב שרי כל מלכות ומלכות, שנאמר ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, הראה לו כמה אומות, וכמה איפרכין, וכמה שילטונין, עומדים מכל מלכות ומלכות, וכשם שהראה לו אותן עומדים, כך הראה לו אותן נופלין, שנאמר והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. אמר לו הקב"ה [ליעקב], עלה אף אתה [בסולם], אמר לו יעקב, מתיירא אני שמא ארד כשם שירדו אלו. אמר לו הקב"ה, אל תתיירא, כשם שאיני יורד מגדולתי, כך לא אתה ולא בניך יורדים מגדולתם, שנאמר והנה ה' נצב עליו".

מעתה ירווח לנו להבין מאמר הגמרא: "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה", שרי המלכויות של אומות העולם עלו למעלה במעלות הסולם, וראו צורת אדם חקוקה בכסא הכבוד, "ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה", ונוכחו לדעת כי צורתו של יעקב שהוא שורש לכל בית ישראל חקוקה למעלה, "בעו לסכוניה", מפאת קנאתם ושנאתם לעם ישראל, "מיד והנה ה' נצב עליו", לשמור על יעקב שלא יוכלו לפגוע בו.

הנה כי כן זאת נחמתנו בעניינו, שכבר הקדים הקב"ה להראות ליעקב אבינו בהר המוריה, טרם שהלך לחרון לבנות שם את בית ישראל, שכל שבעים שרי מעלה של אומות העולם השונאים לישראל "עולים ויורדים", שעתידים בסופו של דבר לרדת משליטתם ולהתבטל מן העולם, ואילו על יעקב אבינו שורש בית ישראל, שביקשו שבעים שרי מעלה בקנאתם לסכנו: "והנה ה' נצב עליו" לשמור עליו.

וידוע מה שכתב הרמב"ן (בראשית יב-ו): "אומר לך כלל, תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרנו כל מה שאירע לאבות סימן לבנים". נשכיל להבין מזה כי אם נזכה ללכת בדרכו של יעקב אבינו, יתקיים גם בנו מקרא שכתוב: "והנה ה' נצב עליו", לשמור עלינו מהשנאה הגדולה של שבעים שרי אומות העולם.

והרי זה מתאים להפליא למה שהבאנו במאמר הקודם, חילופי הדברים שהיו בין מלך רומי לתנא הקדוש רבי יהושע בן חנניה, כפי שמוכח במדרש תנחומא (פרשתנו אות ה): "אדריאנוס אמר לרבי יהושע, גדולה הכבשה העומדת בין שבעים זאבים, אמר לו [רבי יהושע], גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה ושובן לפניו", עד שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ביאור הרמז של ה"מגלה עמוקות" ויצ"א ראשי תיבות ו'ירא יעקב צ'ורת א'לף

עתה כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, הבה נעבור להתבונן במשמעות של כל פרטי החלום שהראה הקב"ה ליעקב אבינו, החל מהסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וההמשך בהבטחה שהבטיח הקב"ה ליעקב לתת לו ולזרעו את ארץ ישראל, ועוד הוסיף לעשות נס שקיפל את כל ארץ ישראל תחתיו, והנה הם הכתובים:

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". ופירש רש"י בשם הגמרא (חולין צא:): "הארץ אשר אתה שוכב עליה, קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו".

וצריך ביאור להבין הטעם שבחר הקב"ה להעמיד את יסוד החלום על הסולם האלקי: "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". זאת ועוד, מה ראה הקב"ה על ככה להבטיח ליעקב אבינו דוקא בשעה זו: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך", ועוד הוסיף לעשות לו נס גדול זה שקיפל את כל ארץ ישראל תחתיו.

עוד ראוי להתבונן בתפלתו של יעקב אבינו (כח-ג): "ויודי יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתני בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים... וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". וצריך ביאור להבין כוונתו של יעקב אבינו, שקיבל על עצמו דוקא עכשיו לתת מעשר מכל אשר לו: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך".

בנוסף על כל האמור, דבר בעתו מה טוב להשתעשע ברמז הנפלא שהביא ב"אמרי נועם" (אות יג) בשם ה"מגלה עמוקות" על הפסוק הראשון בפרשתנו (שם י): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", ואמר כי ויצ"א נוטריקון ו'ירא יעקב צ'ורת א'לף. וצריך ביאור מה ענין צורת אל"ף שראה יעקב כשהלך לחרן.

המחלוקת בין אברהם אבינו ליצחק אבינו האם עובד ה' צריך לעסוק בעניני העולם הזה

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שנקדים לבאר הטעם שסיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות, שיעקב אבינו יקבל את הברכות מיצחק אביו דוקא בדרך ערמה, שהרי הקב"ה יכול היה לגלות ליצחק לפני מסירת הברכות שעשו רשע

ביאור הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות":
"ויצא יעקב" - ויצ"א ראשי תיבות ו'ירא יעקב צ'ורת א'לף

אברהם אבינו שמדתו חסד הכניס אורחים כי דגל בשיטה שצריך לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה

יצחק אבינו שמדתו דין לא רצה לתת הברכות ליעקב אבינו כי העוסק בתורה צריך לפרוש מכל עניני העולם הזה

הקב"ה סיבב שיעקב אבינו יכנס ליצחק לקחת ממנו הברכות, כדי שיכריע להלכה שצריך לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה

והיה העולם אכלתם". אמנם אצל יצחק אבינו לא מצינו שעסק בעבודה זו של קירוב הבריות על ידי הכנסת אורחים.

אך הביאור בזה על פי מה שמבואר בספרים הקדושים ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קעו.), כי אברהם אבינו עבד את ה' במדת החסד, יצחק אבינו עבד את ה' במדת הדין, ואילו יעקב אבינו עבד את ה' במדת תפארת הכלולה ממדת החסד של אברהם וממדת הדין של יצחק.

הנה כי כן ירווח לנו להבין הטעם שאברהם אבינו שמדתו חסד, השפיע חסד להכניס אורחים בצל קורתו ולהאכילם בכל המטעמים כדי לקרבם לעבודת הבורא, ואילו יצחק אבינו שמדתו דין חשב שיש סכנה בריבוי השפע של עניני עולם הזה בבחינת: "וישמן ישורון ויבעט", לכן סבר שצריך למעט ככל האפשר בעניני העולם הזה, ומטעם זה לא רצה למסור את הברכות ליעקב שעוסק בתורה, כי אם לעשו שלא עסק בתורה, בחושבו שעשו יתמוך ביעקב כזבולון שתמך בישישכר כדי שיוכל לעסוק בתורה.

יעקב אבינו מכריע להלכה בין אברהם ליצחק

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שסיבב הקב"ה, שיעקב אבינו יפעל בכוחות עצמו לקבל את הברכות מיצחק אביו, כי היות שמדתו של יעקב אבינו הוא תפארת הכלולה מחסד של אברהם ומדין של יצחק, לכן יש בכוחו להכריע להלכה במחלוקת שבין אברהם איש החסד ליצחק איש הדין, שהרי כלל גדול הוא (ברכות מג:): "הלכה כדברי המכריע", כי הוא שומע את ב' הדעות וכל הצדדים לכאן ולכאן ומכריע ביניהם.

ומה נפלא הביאור של "ספר הפליאה" (ד"ה שני כתובים) על הברייתא של רבי ישמעאל בתורת כהנים שאנו אומרים כל בוקר בתפלת שחרית, במדה האחרונה מ"ג מדות שהתורה נדרשות בהן: "וכאן שני כתובים המכחישים זה את זה, עד

הוא ואינו ראוי לברכה, כמו שגילה לו אחרי שמסר את הברכות ליעקב כשנכנס אליו עשו (שם כז-לג): "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד". ופירש רש"י בשם המדרש: "ראה גיהנם פתוחה מתחתיו".

ונראה לבאר הענין בזה בהקדם יסוד גדול שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"תפארת שלמה" (פרשת תולדות על הפסוק ויהי כאשר כילה יצחק לברך), שכתב ליישב פליאת המפרשים על יצחק אבינו שביקש למסור תחילה את הברכות לעשו ולא ליעקב, כי הן אמת כפי שכתוב (שם כה-כח): "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". ופירש רש"י: "יודע ציד, לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות". אולם הלא ברור שיצחק ידע גם ערכו של יעקב שכתוב עליו (שם כז): "ויעקב איש תם יושב אהלים", ופירש רש"י: "אהלו של שם ואהלו של עבר".

וביאר ה"תפארת שלמה" הענין בזה, כי דוקא משום שיעקב אבינו היה איש תם יושב באהלה של תורה, חשש יצחק אבינו שהעסק בעניני ברכות עולם הזה יקלקל את יעקב בבחינת (דברים לב-טו): "וישמן ישורון ויבעט", הנה הדברים בלשון קדשו:

"אך הענין שיצחק היה מפחד לברך את יעקב בברכת עולם הזה, כי היה ירא לכל יזוח דעתו וישמן ישורון ויבעט על ידי תאוות העולם הזה, לולי רבקה אמנו שהשכילה בחכמה ובדעת להבין, כי גם טובת עולם הזה מסייע לאדם לעבוד הבורא בהרחבת הדעת".

ונראה להרחיב בביאור דבריו הקדושים, על פי מה שמצינו אצל אברהם אבינו שעסק בהכנסת אורחים, כדי לקרב אנשים לעבודת הבורא על ידי שנתן להם לאכול ולשתות, כמו שכתוב (בראשית כא-לג): "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם". ופירש רש"י: "על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם, לאחר שאוכלין ושותים, אומר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר

דכתיב וייצר ה' אלקים את האדם בשני יודי"ן, שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע". מבואר מזה כי ב' יודי"ן של וייצ"ר הן רמז על יצר טוב ועל יצר הרע.

נקדים עוד מה שמבואר במדרש (במדב"ר כב-ט) על הפסוק (קהלת י-ב): "לב חכם לימינו, זה יצר טוב שהוא נתון בימינו, ולב כסיל לשמאלו, זה יצר הרע שנתון בשמאלו". והנה תכלית העבודה היא שיהפוך האדם גם את היצר הרע משמאל ליצר טוב ויעבוד את ה' בשני היצרים, כמו ששינו במשנה (ברכות נד.): "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו', בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע".

"והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים" היצר טוב והיצר רע שנהפך לטוב

מעתה נראה כי זהו ענין צורת אות א' המורכבת מאותיות יו"י, כי י' העליונה שמצד ימין רומזת על היצר טוב שבצד ימין של הלב, ולכן קוצו של הי' פונה כלפי מעלה, כי היצר טוב מסייע לאדם לכיין בכל מעשיו כלפי מעלה בלתי לה' לבדו, ואילו י' התחתונה שמצד שמאל של האות א' רומזת על היצר הרע שבצד שמאל של הלב, ולכן קוצו של הי' פונה כלפי מטה, כי היצר הרע מפתה את האדם ומושכהו למטה לעשות הכל למען מילוי תאוותיו הארציות.

אולם האות ו' האמצעית שבאות א' המחוברת בין שתי היודי"ן, רומזת על עבודת האדם לחבר בין שני היצרים על ידי שיהפוך את היצר הרע לטוב. כידוע שאות ו' מחברת ומקשרת את המאוחר עם המוקדם לו, כמבואר בגמרא (פסחים ה.): "וי"ו מוסיף על ענין ראשון". נמצא כי האות ו' שבאמצע, מחברת את י' התחתונה עם י' העליונה, לרמז שצריך האדם לחבר את היצר רע שמצד שמאל עם היצר טוב שמצד ימין, ששניהם כאחד יהיו טובים לסייע לאדם לעבוד את ה' בבחינת: "בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע".

הנה כי כן יתבאר היטב מה שדרשו בזוהר הקדוש: "וייצר ה' אלקים את האדם" - וי"י צר, שצייר הקב"ה בפני האדם אותיות יו"י, שתי העינים בצורת ב' יודי"ן והחוטם שביניהן בצורת אות ו', כי עין ימין רומזת על יצר טוב שהוא מימין, ועין שמאל רומזת על יצר הרע שהוא משמאל, והחוטם שבין שתי העינים בצורת אות ו', הוא בבחינת "וי"ו מוסיף על ענין ראשון", לקשר ולחבר את היצר הרע משמאל עם היצר טוב מימין על ידי שיהפכו לטוב ויעבוד בשניהם את ה'. וזהו גם כן הענין שאותיות יו"י שבפני האדם בגימטריא שם הוי"ה ברוך הוא, להורות כי עיקר הדביקות בה' הוא על ידי שמהפך את היצר רע לטוב.

כל זמן שיעקב אבינו היה בבית יצחק אביו הלך בשיטת אביו שלא לעסוק כלל בעניני העולם הזה

יעקב נדר: "אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך", בדרך החדשה לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה

יעקב אבינו הבטיח: "עשר אעשרנו לך", לעבוד את ה' עם ב' יודי"ן של וייצ"ר שהן כנגד יצר טוב ויצר רע

פנים יפות ואגרא דפרקא: ישרא"ל בגימטריא יעקב עם שט"ן, לרמז שזכה להפוך את היצר הרע ליצר טוב

לכן נתגלה אליו הקב"ה בחלום לילה בהר המוריה במקום המקדש, כדי לחזקו שיפה הכריע להלכה כאברהם שצריך לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה: "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", ופירשו בספרים הקדושים שרמז לו הקב"ה בכך, שכל עניני הארציות של העולם הזה הם בבחינת "סולם מוצב ארצה", אולם אם האדם עוסק בהם לשם שמים כדי שיהיה לו כח לעבוד את הקב"ה בעסק התורה וקיום המצוות, הרי הוא זוכה לעלות במעלות הסולם עד כדי כך, "וראשו מגיע השמימה", שעבודה נשגבה זו עולה למעלה לריח ניחוח לפני ה'.

"וייצר ה' אלקים את האדם" בשני יצרים יצר טוב ויצר הרע

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר לפי זה המשך המחזה בחלומנו של יעקב אבינו: "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", על פי מה שכתוב בבריאת האדם (בראשית ב-ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", ודרשו בזוהר הקדוש (פרשת בראשית כו.) סוד הכתוב: וייצ"ר הוא אותיות וי"י צר, לרמז בכך שצייר הקב"ה על פני האדם ג' אותיות יו"י, כי ב' העינים העגולות הן בצורת ב' יודי"ן והחוטם שביניהן היא בצורת אות ו', וג' אותיות יו"י בגימטריא כ"ו כמספר השם הוי"ה ברוך הוא.

וביאר ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קסב), כי ג' אותיות יו"י שבפני האדם הן כנגד האות א' הכלולה מג' אותיות יו"י, כמבואר בתיקוני זוהר (הקדמה ז.): "והכי סליק א' הוי"ה יו"י". פירוש, אות א' עולה בגימטריא הוי"ה, שכן האות א' מורכבת מג' אותיות יו"י, דהיינו האות י' למעלה בצד ימין, והאות י' למטה בצד שמאל, והאות ו' היא באמצע בקו אלכסון המקשרת בין ב' יודי"ן, וג' אותיות אלו יו"י מספרם כשם הוי"ה.

כעבדא קמיה מאריה, רחש לבי דבר טוב, לבאר בדרך עבודה הטעם שרמז הקב"ה את האות א' בשתי עינים ובחוטם, על פי מאמר הגמרא (ברכות סא.): "דרש רב נחמן בר רב חסדא, מאי

שיבוא הכתוב השלישי וכריע ביניהם". ומפרש הכוונה בזה: "שני כתובים, זה חסד ופחד [מדת החסד ומדת הדין], שמכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי, הוא תפארת ישראל, שהוא שלישי של היקף, וכריע ביניהם ועושה שלום, ולכן הלכה כדברי המכריע לעולם".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הטעם שסיבב הקב"ה, שיעקב אבינו יפעל בכוחות עצמו להיכנס ליצחק לקבל ממנו את ברכות העולם הזה, כי רצה הקב"ה שיעקב אבינו שמדתו תפארת יכריע במחלוקת שבין אברהם ויצחק, שההלכה היא כאברהם שגם מי שעוסק בתורה צריך לברכות העולם הזה כדי שיוכל לעבוד בהם את ה', וכמו שנפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן רלא ס"א): "בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב (משלי ג-ג) בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים".

"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" רמז נפלא על עניני העולם הזה

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה משמעות הסולם שהראה הקב"ה ליעקב אבינו בחלום: "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", כי כאשר נתבונן נראה שבכל ס"ג שנים שחי יעקב בביתו של יצחק אביו, הרי ברור שקיים מצות כיבוד אב והלך בדרכי יצחק לעסוק רק בתורה ובעבודת ה' ולהתרחק מכל עניני העולם הזה, לכן מצינו בפרשת תולדות שהמזון שלו היה לחם ונזיד עדשים, אוכל פשוט המספיק להחיות את הגוף שיוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה'.

אולם אחרי שסיבב הקב"ה שיעקב אבינו נכנס אל יצחק אביו לקבל ממנו את הברכות, והשכיל להבין מזה שהקב"ה הטיל עליו תפקיד הקדוש, להיות הדיין השלישי אשר יכריע להלכה כאברהם שצריך לעבוד את ה' גם עם היצר הרע בעניני העולם הזה, היה צריך להתחיל דרך חדשה בעבודת ה' שלא הורגל אליה כל השנים שהיה אצל אביו, וכדרכם של צדיקים הסתפק אולי בכל זאת טעה.

אמור מעתה יתבאר היטב קישור הפסוק: "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", כל ענין הארציות הוא בבחינת "סולם מוצב ארצה", אבל אם האדם עוסק בו לשם שמים, "וראשו מגיע השמימה", שעולה למעלה לריח ניחוח לפני ה', ובזכות זה "והנה מלאכי אלקים", היצר טוב והיצר הרע, "עולים ויורדים בו", שאם זוכה האדם להתקדש בעניני העולם הזה, הרי הוא מעלה גם את היצר הרע והופך אותו ליצר טוב, ואם הוא שוקע ח"ו בתאוות עולם הזה הרי הוא מוריד גם את היצר טוב.

הקב"ה הבטיח ליעקב את ארץ ישראל שיש בה כל מיני מטעמים ומעדנים

בדרך המלך נלך לבאר לפי זה גם החלק השני של החלום, שהבטיח הקב"ה ליעקב את הארץ: "ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". נקדים מה שביארו הקדמונים הטעם שסירבו המרגלים שהיו נשיאי ישראל להיכנס לארץ ישראל, כי טעו לחשוב שאי אפשר לעסוק בתורה ובעבודת ה' כי אם במדבר שלא עסקו שם כלל בעניני עולם הזה, כי ירד להם המן לחם מן השמים, אבל בארץ ישראל שיפסק המן ויצטרכו לעסוק בעבודת שדות וכרמים, שוב לא יוכלו לעסוק כראוי בתורה ובעבודת ה', לכן ביקשו למנוע כניסתם של ישראל לארץ ישראל.

אולם טעו בזה שהרי מטעם זה יצר הקב"ה את האדם "וייצר" עם ב' יודי"ן, ללמדנו שצריך לעבוד את ה' עם שני היצרים יצר טוב עם יצר רע, וכבר הקדים יעקב אבינו כשנכנס לקבל את הברכות מיצחק במקום עשו, להכריע את ההלכה כאברהם שצריך לעסוק גם בעניני העולם הזה לשם שמים.

הנה כי כן זהו שאמר הקב"ה ליעקב בחלום לילה: "ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק", שנחלקו ביניהם אם צריך לעבוד את ה' עם עניני העולם הזה או לא, אולם אחרי שקיבלת את הברכות והכרעת בכך את ההלכה כאברהם, לכן בזכות זה, "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". וזהו ענין הנס שקיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו שתהא נוחה לכבוש לבניו, ללמדנו שיסוד הקיום של ישראל בארץ ישראל, הוא רק

אם ילכו בדרכו של יעקב שהכריע להלכה שצריך לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה.

מעתה יאירו עינינו להבין הנדר של יעקב אבינו: "אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך" הזה אשר אנכי הולך", פירוש "בדרך" החדשה בעבודת ה' שאני הולך בה אחרי שקיבלתי ברכות יצחק אבי, לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה, "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", שאזכה לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה.

"ושבתי בשלום אל בית אבי" יצחק, שיווכח שגם בדרך החדשה שעסקתי בחרן בעניני עולם הזה וזכיתי לרכוש גדול, נשארתי עבד נאמן לאלקי ישראל, אז אני מקבל עלי, "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך", שכל מה שתתן לי אזכור לייחד לה את שתי יודי"ן שנזכרו במלת "וייצר" שהם פעמיים עשר, לעבוד את ה' עם יצר טוב ועם יצר רע

ב' יודי"ן של וייצר כנגד ב' שמות יעקב ישראל

יומתק להוסיף בזה רמז נפלא בנדרו של יעקב אבינו: "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך", על פי מה שכתב ה"שפת אמת" (פרשת וישלח תרנ"ב) כי ב' יודי"ן במלת וייצר" הן כנגד ב' יודי"ן בב' שמותיו של יעקב אבינו יעקב ישראל, לפי דרכנו יש להוסיף תבלין לבאר הרמז בזה, על פי מה שאמר המלאך שרו של עשו ליעקב אבינו אחרי שניצחו יעקב (בראשית לב-ט): "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל".

וביארנו ב"פנים יפות" (שם) וב"אגרא דפרקא" (השמטות אות ד) רמז נפלא, כי אחרי שזכה יעקב אבינו להפוך את השטן בעל כרחו לאוהב שיודה לו על הברכות, נקרא בשם ישראל שהוא בגימטריא יעק"ב עם מספר שט"ן, לרמז שהפך את השטן ליצר טוב. וזהו שאמר השטן: "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", שהוא בגימטריא יעק"ב עם שט"ן, ופירש הטעם, "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל", כי הפכת את השטן לאוהב.

הנה כי כן כאשר נצרף מה שדרשו בגמרא: "מאי דכתיב וייצר ה' אלקים את האדם בשני יודי"ן, שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע", עם הרמז שהוסיף ה"שפת אמת", כי ב' היודי"ן של "וייצר" הן כנגד ב' שמות יעקב ישראל, נראה כי שני הדברים

עולים בקנה אחד כפתור ופרח, שהרי מה שנקרא בב' שמות יעקב ישראל, הוא לרמז שזכה לעבוד את ה' עם שני היצרים יצר טוב עם יצר רע.

מה נפלא להבין בזה מה שבחרו חכמינו ז"ל לכנות את הארץ שנתן הקב"ה לישראל בתואר "ארץ ישראל" ולא "ארץ יעקב", כדי לשלול בכך את טענת המרגלים שלא להיכנס לארץ, כי אי אפשר לעבוד את ה' עם עניני העולם הזה, לכן קראו בכוונה תחילה את שם הארץ "ארץ ישראל", כי השם ישראל שיעולה בגימטריא יעק"ב עם שט"ן, מלמד אותנו שתכלית העבודה היא לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה ולהפוך את היצר רע ליצר טוב.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות" בפסוק: "ויצא יעקב מבאר שבע" - ויצ"א ראשי תיבות וירא יעקב צורת אלף, ולפי האמור הרמז בזה, כי כשיצא מבית אביו לדרוך החדשה לעסוק בעניני העולם הזה ולהפוך את היצר הרע ליצר טוב, זכה להשיג הסוד של "וייצר ה' אלקים את האדם" - וייצר עם ב' יודי"ן כנגד יצר טוב עם יצר רע, וכמו שביאר ה"מגלה עמוקות" שיצר הקב"ה בפני האדם ב' עינים וחוטם, בצורת ג' אותיות יו"י הכלולות באות א', לרמז שצריך לחבר את שתי היודי"ן לעבוד את ה' עם היצר טוב ועם היצר רע.

לכן אחרי שגילה הקב"ה ליעקב בחלום: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", שצריך לעבוד את ה' גם בעניני ארציות העולם לשמים, ועל ידי זה "והנה מלאכי אלקים" היצר טוב והיצר רע "עולים ויורדים בו", והבטיחו גם כן: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך", כי רצונו יתברך שיעסקו ישראל גם בעניני העולם הזה בלתי לה' לבדו, ולא כמו שטעו המרגלים שאי אפשר לעבוד את ה' בארץ ישראל:

"וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך", בדרך החדשה בעבודת ה', "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", שאוכל לעבוד את ה' גם בעניני העולם הזה, "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך", שבכל מעשי אייחד את ב' היודי"ן של וייצר" לעבוד את ה' עם יצר טוב ועם יצר רע, שבזכות זה זכה לב' שמות עם ב' יודי"ן יעקב ישראל, שהם כנגד מה שזכה להפוך את היצר רע ליצר טוב.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com